

ÖPPNA JÄMFÖRELSE

Grundskola 2018

Sveriges
Kommuner
och Landsting

ÖPPNA JÄMFÖRELSER

Grundskola 2018

Upplysningar om innehållet:
Stefan Melén, stefan.melen@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2018
ISBN: 978-91-7585-707-7
Foto: Scandinav Bildbyrå, Mandalaya.se, Tommy Andersson,
Thomas Henrikson, Rickard L Eriksson, Kentaroo Tryman,
SKL:s bildarkiv
Produktion: Advant Produktionsbyrå

Förord

I Öppna jämförelser – Grundskola 2018 samlar Sveriges Kommuner och landsting (SKL) centrala nyckeltal som beskriver grundskolans resultat och resurser. Syftet är att ge huvudmännen ett bra underlag för analys och utveckling av skolan. Sedan den första rapporten 2007, har mycket hunnit hända i grundskolan. Medvetenheten om behovet av att följa upp elevernas kunskapsutveckling har ökat och i takt med det även tillgången till data. Utifrån en översyn våren 2017 arbetar vi nu vidare med att anpassa innehåll och format utifrån våra medlemmars behov och önskemål. Vi har bland annat utvecklat stödmaterial och tagit fram en snabbguide för uppföljning och analys. I år har vi dessutom tagit fram [kommunspecifika](#) rapporter med ett urval av nyckeltal från Öppna jämförelser – Grundskola. Syftet med dessa är att tillgängliggöra statistiken.

Denna rapport släpps endast digitalt och ger en översiktlig beskrivning av nyckeltalen. Det sammanvägda resultatet, som tidigare fått stort genomslag inte minst i media, beskrivs inte i själva rapporten utan återfinns enbart i databasen Kolada. Sammanvägt resultat består av sex olika nyckeltal och ger en första indikation på hur en kommun har lyckats i sitt kunskapsuppdrag relativt andra kommuner. I årets Öppna jämförelser – Grundskola är det sista gången som sammanvägt resultat tas fram och publiceras därför enbart i Kolada.

Att hitta statistiken är enklare än någonsin i databasen Kolada, där många nyckeltal också går att få på skolenhetsnivå. Ett tips är att ta del av de instruktionsfilmer som SKL tagit fram tillsammans med Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). RKA erbjuder också utbildningar i användningen av den skolstatistik som finns i Kolada.

I årets rapport kan vi se att skolresultaten har förbättrats på flera av de centrala nyckeltalen. Men vi ska inte förbise att vi har fortsatt stora skillnader i resultat mellan olika elevgrupper, till exempel kopplat till föräldrarnas utbildning och elevernas migrationsbakgrund. Arbetet för en likvärdig skola måste alltid prioriteras. Jag är övertygad om att en ihållande positiv resultatutveckling är möjlig med hjälp av fortsatt gedigna analyser och väl avvägda insatser.

Rapporten är framtagen av Stefan Melén och J. Henrik Bergström.

Stockholm i december 2018

Vesna Jovic
Vd

Sveriges Kommuner och Landsting

Innehåll

- 7 Sammanfattning

- 11 Kommunernas resultat läsåret 2017/18
- 13 Skillnader i elevsammansättning påverkar resultaten
- 15 Resultat i årskurs 9: Behörighet till gymnasieskolan
- 22 Resultat i årskurs 9: Kunskapskraven i alla ämnen
- 26 Fler nyckeltal om slutbetygen i årskurs 9
- 26 Resultat i årskurs 6: Terminsbetyg

- 29 Bilaga - Modellberäknade värden

Sammanfattning

I rapporten presenteras ett urval av de nyckeltal som ingår i Öppna jämförelser. Bland annat beskriver vi hur stor andel av eleverna som uppnår behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram och hur denna andel skiljer sig mellan kommuner samt mellan pojkar och flickor. I den här rapporten beskrivs i första hand resultat för elever i kommunala skolor.

Nu finns också nyckeltal som beskriver grundsärskolans elever, personal och kostnader inkluderade i nyckeltalssamlingen för Öppna jämförelser – Grundskola i databasen Kolada. Utfärdande av betyg är frivilligt i grundsärskolan och än så länge finns inte nationell uppföljning av studieresultaten i denna skolform.

SKL kommer under våren 2019 presentera resultat från Skolinspektionens *Skolenkäten* i en separat rapport.

Fler elever når behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram

I år visar resultaten en uppgång. Förbättringen syns mer eller mindre i nästan alla elevgrupper. Genom åren, från 2011 till 2017, har behörigheten till yrkesprogrammen sjunkit med omkring fem procentenheter, från cirka 88 procent till 83 procent. Men i år kan vi alltså se att andelen behöriga till gymnasieskolan har ökat med närmare två procentenheter sedan förra året.

Förbättringen syns mer eller mindre i nästan alla elevgrupper.

Det är framförallt andelen behöriga pojkar som ökar. Trots denna förbättring noteras att pojkar fortfarande uppnår gymnasiebehörighet i lägre utsträckning än flickor, men skillnader i resultat mellan könen har minskat. I ljuset av förändringar i elevsammansättning bör jämförelser mellan åren göras med viss försiktighet. Resultaten beskrivs också med hjälp av modellberäknade värden, där hänsyn tas till elevsammansättningen. Utifrån kommunernas förutsättningar noteras att det finns kommuner som har både högre och lägre resultat än vad som kan förväntas givet deras elevers socioekonomiska bakgrund. Detta beskrivs som en positiv eller negativ avvikelse från ett förväntat, modellberäknat värde.

Fler når kunskapskraven i alla ämnen

Andelen elever som når kunskapskraven i alla ämnen har ökat med omkring 2 procentenheter.

I likhet med andelen elever som når behörighet har även andelen elever som når kunskapskraven i alla ämnen ökat. Mellan 2011 och 2015 låg denna andel stabilt runt 77 procent. Till 2017 sjönk resultatet med tre procentenheter till 74 procent. I år ser vi en förbättring och andelen elever som når kunskapskraven i alla ämnen har ökat med omkring 2 procentenheter sedan föregående år, från 74 procent till närmare 76 procent. På kommunnivå ser vi att spridningen mellan kommuners resultat är större vad gäller andelen elever som uppnår kunskapskraven i alla ämnen jämfört med behörighet till yrkesprogrammen. Resultaten för detta nyckeltal varierar mellan kommunerna från 39 till 95 procent, sett till elever i kommunala skolor.

Betygen i årskurs 6 visar en negativ utveckling

Våren 2018 fick 77 procent av sjätteklassarna godkända betyg i alla ämnen som de läst. Detta är 0,6 procentenheter färre än året innan. I rapporten beskriver vi kommunernas resultat för nyckeltalet andel elever i årskurs 6 med lägst betyget E i matematik. På kommunnivå varierar resultatet för detta nyckeltal från 68 till 99 procent.

Våren 2018 fick
77 procent av sjätte-
klassarna godkända
betyg i alla ämnen
som de läst.

36 Skimmer
Abdullah
?1 at the end
SAM

2. ...

3. ...

4. ...

5. ...

6. ...

7. ...

8. ...

9. ...

10. ...

11. ...

12. ...

13. ...

14. ...

15. ...

16. ...

17. ...

18. ...

19. ...

20. ...

21. ...

22. ...

23. ...

24. ...

25. ...

26. ...

27. ...

28. ...

29. ...

30. ...

31. ...

32. ...

33. ...

34. ...

35. ...

36. ...

37. ...

38. ...

39. ...

40. ...

41. ...

42. ...

43. ...

44. ...

45. ...

46. ...

47. ...

48. ...

49. ...

50. ...

51. ...

52. ...

53. ...

54. ...

55. ...

56. ...

57. ...

58. ...

59. ...

60. ...

61. ...

62. ...

63. ...

64. ...

65. ...

66. ...

67. ...

68. ...

69. ...

70. ...

71. ...

72. ...

73. ...

74. ...

75. ...

76. ...

77. ...

78. ...

79. ...

80. ...

81. ...

82. ...

83. ...

84. ...

85. ...

86. ...

87. ...

88. ...

89. ...

90. ...

91. ...

92. ...

93. ...

94. ...

95. ...

96. ...

97. ...

98. ...

99. ...

100. ...

Kommunernas resultat läsåret 2017/18

Här beskriver vi kommunernas grundskoleresultat läsåret 2017/18. Bland annat undersöker vi hur stor andel av eleverna som uppnår behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram och hur denna andel skiljer sig mellan kommuner och mellan pojkar och flickor. Statistiken kommenteras på kommun- och riksnivå.

De resultat som ingår i Öppna jämförelser – Grundskola presenteras i Kolada¹ och utgår från perspektiven: hemkommun, kommunala skolor samt fristående skolor.² I Kolada redovisas statistiken efter kalenderår. Det gör att resultatnyckeltalen för exempelvis läsåret 2017/18 visas som värde för 2018. På SKL:s webbplats finns mer information om hur du kan använda de olika funktionerna i Kolada. Tidigare förändringar i statistiken över slutbetyg för årskurs 9 får konsekvenser för statistikens jämförbarhet över tid. Jämförelser mellan åren bör därför göras med försiktighet. För mer information se bilaga.

Syftet med Öppna jämförelser är att ge huvudmän och skolor ett underlag som stimulerar lokalt utvecklingsarbete. Alla kommuner har kapacitet att förbättra sina resultat, även om startpunkten för utveckling kan skilja sig åt. Därför har vi valt att inte längre publicera färdiga listor över högst placerade kommuner, utan istället ge en bredare bild av nyckeltalen.

På SKL:s webbplats finns mer information om hur du kan använda de olika funktionerna i Kolada.

Not. 1.
Kommun- och landstingsdatabasen.

Not. 2.
Data som hör till perspektivet lägeskommun (kommunala och fristående skolor i kommunen) finns från och med i år enbart i Fri sökning i Kolada.

Nu finns möjligheten för vem som helst att gå in i Kolada och jämföra sig med vem man vill, när som helst.

I årets Öppna jämförelser – Grundskola är det sista gången som sammanvägt resultat tas fram och publiceras, denna gång enbart i databasen Kolada. När vi började med Öppna jämförelser – Grundskola fanns ett stort behov att sätta fokus på skolans resultatuppföljning. Det sammanvägda resultatet gav möjlighet att ge en sammanfattande bild av hur kommunens skolor presterade i jämförelse med andra. Det finns möjlighet för vem som helst att gå in i Kolada och jämföra sig med vem man vill, när som helst. Det sammanvägda resultatet har varit användbart och hjälpt våra medlemmar få upp ögonen för resultatstatistiken, men nu har det spelat ut sin roll. Det finns en risk för att fokus hamnar på att uppnå en viss placering och på ”lärande för proven”, istället för på lokal skolutveckling.

SKL utvecklar stödet till medlemmarna

I ”Snabbguide: Analysera skolresultat” hittar du tips på tillvägagångssätt och generella metoder samt checklistor att använda i kommunens analys av resultaten. Se [Öppna jämförelser – Grundskola](#).

Nytt för i år är att vi, som ett pilotprojekt, har tagit fram [kommunspecifika](#) rapporter för ett urval av centrala nyckeltal ur Öppna jämförelser – Grundskola. Rapporterna kan användas som ett underlag i det fortsatta analysarbetet av den egna verksamheten.

För att stödja våra medlemmar i uppföljnings- och kvalitetsarbetet har vi under hösten 2018 också startat ett uppföljnings- och analysnätverk.

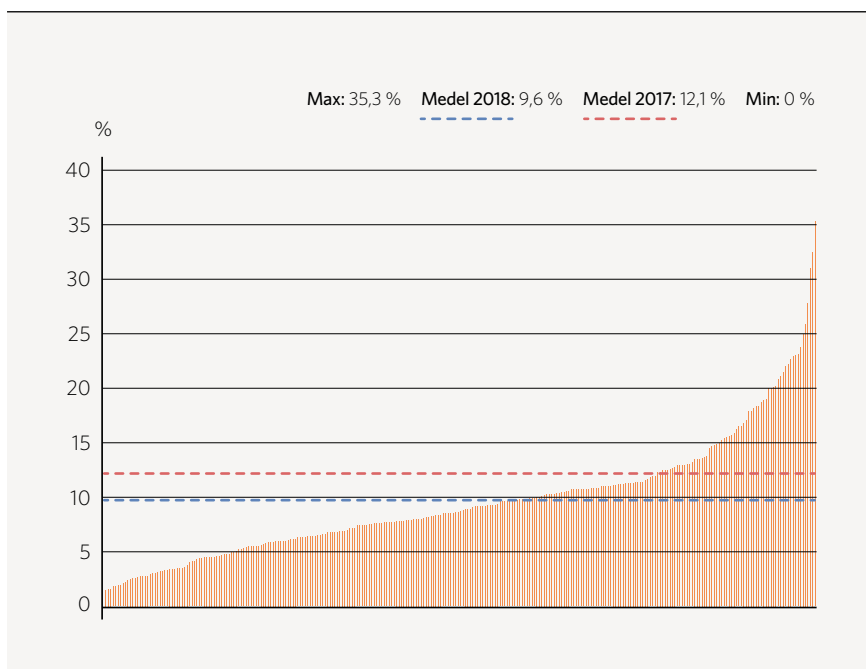
Skillnader i elevsammansättning påverkar resultaten

Skillnader mellan kommuner när det gäller elevernas skolresultat kan ha flera orsaker som god ledning, bra lärare och trygg studiemiljö. Andra orsaker, till exempel antalet år eleven gått i svensk skola och föräldrarnas utbildningsnivå samt inkomst, är svårare för skolan att påverka. Elevsammansättningen skiljer sig åt mellan kommuner och skolor, vilket innebär att förutsättningarna kan vara mycket olika. Variationer i antalet nyanlända elever påverkar också skolans elevsammansättning, vilket behöver tas hänsyn till i bland annat resultatuppföljningen.

I den här rapporten beskrivs i första hand resultat för elever i kommunala skolor. Dessa skolor har generellt en större andel nyanlända elever än de fristående. Nyanlända elever följs i statistiken upp via två elevgrupper; nyinvandrade elever som har uppehållstillstånd och som har varit folkbokförda i Sverige i högst fyra år, respektive elever med okänd bakgrund som ännu inte blivit folkbokförda.³ Fördelningen av nyanlända elever varierar stort mellan landets kommuner, vilket framgår av diagram 1.

DIAGRAM 1. Elever i årskurs 9, nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund, kommunala skolor, andel (%) av samtliga elever

I diagrammet representerar varje stapel en kommun. Värden för Min och Max avser år 2018.

Not. 3.
Merparten av eleverna med okänd bakgrund är nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda och fått svenskt personnummer. I gruppen ingår också ett mindre antal elever med skyddade personuppgifter genom sekretessmarkering, så kallad "skyddad identitet". Antalet elever med okänd bakgrund i årskurs 9 har minskat från närmare 4 000 elever våren 2017 till 1 720 elever våren 2018.

Nyinvandrade elever eller elever med okänd bakgrund utgör minst 20 procent av eleverna i årskurs 9 i drygt 20 kommuner, detta ska jämföras med 40 kommuner föregående år. I närmare 60 procent av landets kommuner har denna elevgrupp minskat med minst en procentenhet jämfört med föregående år. I de fem kommuner som har störst andel elever som antingen är nyinvandrade eller har okänd bakgrund utgör dessa grupper 25–35 procent av det totala antalet elever i årskurs 9.

Modellberäknade värden

De modellberäknade värdena visar kommunernas resultat i relation till elevsammansättningen.

För att ta hänsyn till skillnader i elevsammansättning och ge en bättre grund för jämförelser mellan kommuner, kompletterar vi de faktiska resultaten i Öppna jämförelser med modellberäknade värden. De modellberäknade värdena visar kommunernas resultat i relation till elevsammansättningen på skolorna. Dessa värden gör det möjligt att jämföra skolresultaten i den egna kommunen med andra kommuner, om de skulle haft liknande förutsättningar. Det intressanta är att se hur stor avvikelser är mellan faktiska och modellberäknade resultat.

Vi tar fram modellberäknade värden för tre nyckeltal avseende resultaten i årskurs 9:

- › Elever som är behöriga till yrkesprogram,
- › Elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen och
- › Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen).

Från och med 2017 tar modellen hänsyn även till andelen elever med okänd bakgrund. Sedan tidigare ingår också uppgifter om elevens kön, föräldrarnas utbildningsnivå, behov av ekonomiskt bistånd samt andelen nyinvandrade elever i modellen. I bilagan kan du läsa mer om hur modellberäknade värden tas fram och hur de kan användas.

Resultat i årskurs 9: Behörighet till gymnasieskolan

Även om gymnasieskolan är en frivillig skolform påbörjar nästan alla elever⁴ i Sverige en gymnasieutbildning efter grundskolan. För de elever som inte uppnått behörighet till nationella program sker övergången till ett av de fem introduktionsprogrammen.⁵

I rapporten fokuserar vi på behörigheten till gymnasieskolans yrkesprogram. I Kolada finns uppgifter även för övriga behörigheter.

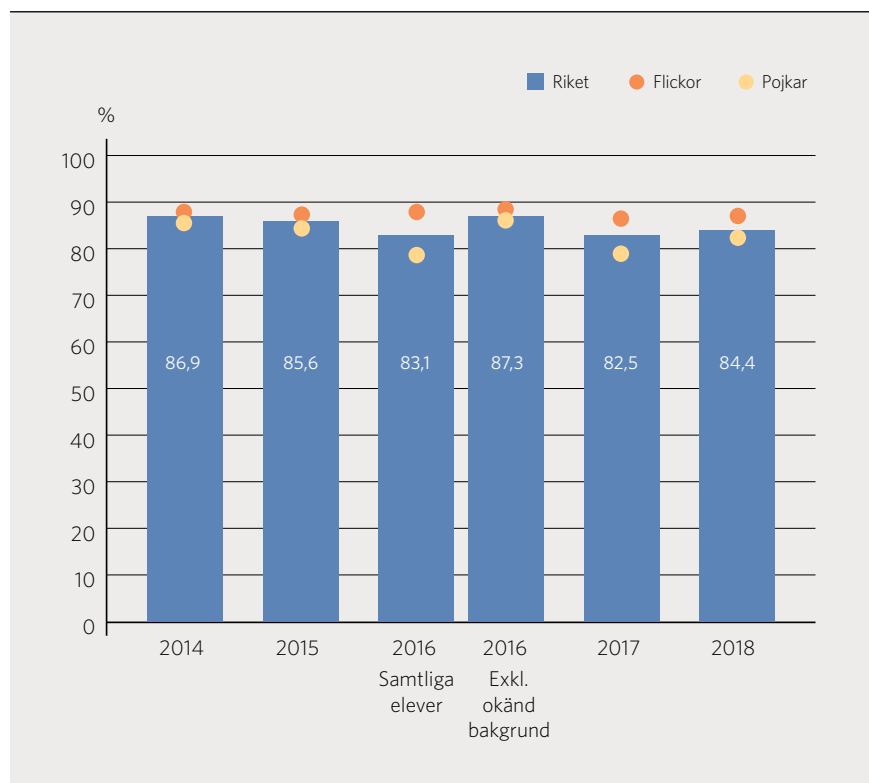
Gymnasieskolans behörighetskrav är sedan 2011 olika för yrkes- och högskoleförberedande program. För studier på yrkesprogram ställs krav på godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska samt minst fem andra ämnen, det vill säga totalt minst åtta ämnen.⁶

Nationell nivå: Elever i kommunala och fristående skolor

Diagram 2 visar andelen elever som uppnått behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram de senaste fem läsåren. Notera att för 2016 visas resultaten för samtliga elever och exklusive elever med okänd bakgrund.

DIAGRAM 2. Elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram, samtliga skolor, andel (%)

Not. 4.
De senaste åren drygt 90 procent.

Not. 5.
Från och med läsåret 2019/20 finns fyra introduktionsprogram i gymnasieskolan då preparandutbildningen avvecklas och det uppdaterade programinriktat val också kan inriktas mot högskoleförberedande program.

Not. 6.
För högskoleförberedande program krävs godkända betyg i svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska samt ytterligare nio ämnen, totalt minst tolv ämnen. Beroende på vilket högskoleförberedande program det gäller, ställs specifika krav på vilka några av dessa ämnen ska vara.

Vid den senaste resultatmätningen, våren 2018, uppnådde lite fler än 84 procent av samtliga elever behörighet till yrkesprogram.

Under åren 2014 till 2016 sjönk andelen behöriga elever med omkring fyra procentenheter till 83 procent. I förra årets redovisning, som avsåg våren 2017, kunde vi se att oavsett om vi inkluderade eller exkluderade resultaten för elever med okänd bakgrund, hade det skett en försämring av behörigheten jämfört med 2016. Våren 2017, uppnådde färre än 83 procent av eleverna behörighet till yrkesprogram. Till skillnad från år 2016, minskade behörigheten för alla grupper utom för elever med okänd bakgrund.

I år är bilden en annan. Oavsett om vi inkluderar eller exkluderar resultaten för elever som är nyinvandrade och elever med okänd bakgrund har det skett en förbättring av behörigheten. Flickor har i genomsnitt bättre resultat än pojkar, men diagrammet ovan visar att pojkarnas resultat har förbättrats jämfört med våren 2017. Vid den senaste resultatmätningen, våren 2018, uppnådde lite fler än 84 procent av samtliga elever behörighet till yrkesprogram. Det är en ökning med närmare två procentenheter sedan våren 2017. Till skillnad från föregående år har behörigheten ökat i någon utsträckning för nästan alla grupper. Den största ökningen har skett bland elever med okänd bakgrund, där andelen har ökat från 11 procent år 2017 till närmare 22 procent våren 2018.

Andelen elever med behörighet till yrkesprogram är högre bland barn till högskoleutbildade föräldrar än bland barn vars föräldrar har lägre utbildningsnivå. Mönstret gäller oavsett om eleven är född i Sverige eller har invandrat före eller efter skolstart.⁷

Kommande SKL-rapport om pojkar och flickors skolresultat

SKL planerar att under våren 2019 publicera en rapport som dels ger kunskap om hur könsmönstren ser ut och möjliga orsaker till dessa, dels ger inspiration om hur kommuner och skolor kan arbeta för att utjämna de könsmässiga resultatskillnaderna.

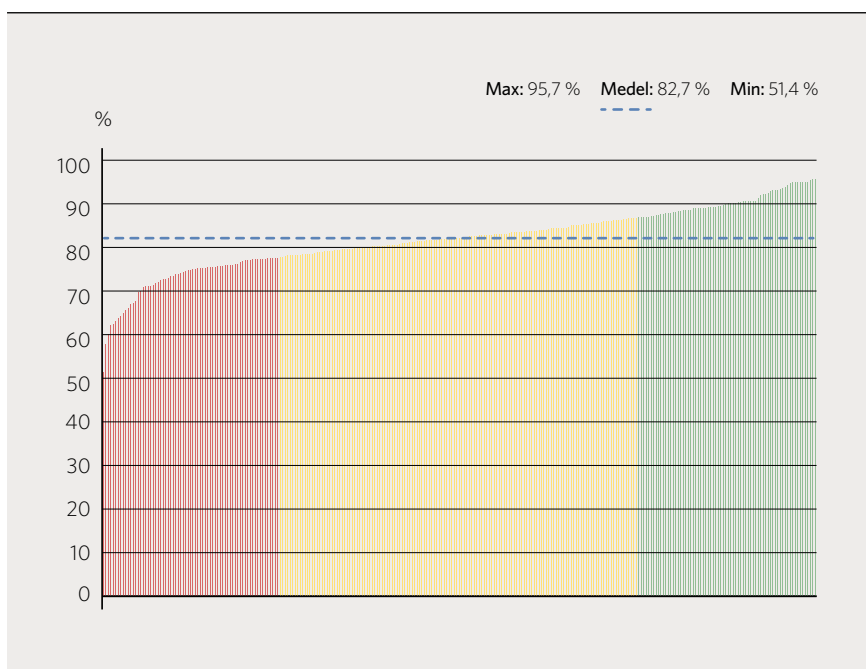
Kommunnivå: Elever i kommunala skolor med behörighet till yrkesprogram

Beskrivningen av kommunernas resultat omfattar elever i kommunala skolor.⁸ Behörigheten till yrkesprogram för dessa elever varierar från 51 till 96 procent. I diagram 3 visar vi kommunernas resultat sorterade från lägsta till högsta värde. De 25 procent kommuner med högst resultat visas med grön färg och de 25 procent kommuner med lägst resultat visas med röd färg. Resterande 50 procent kommuner visas med gul färg i diagrammet.

Not. 7.
Skolverkets PM - Slutbetyg i grundskolan, våren 2018.

Not. 8.
För uppgifter som speglar resultat för fristående skolors elever hänvisar vi till Kolada.

DIAGRAM 3. Elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram, kommunala skolor, andel (%)

I diagrammet representerar varje stapel en kommun, antalet kommuner som utgör underlag är 287.

Jämfört med det nationella resultatet för 2018 ligger det genomsnittliga resultatet för kommunala skolors elever något lägre, knappt 83 jämfört med 84 procent.

I den fjärdedel kommuner med lägst andel elever med behörighet till yrkesprogram varierar resultaten mellan 51 och 78 procent. Motsvarande intervall i fjärdedelen med högst resultat ligger mellan 87 och 96 procent. Hälften av landets kommuner har följaktligen ett resultat som ligger inom ett spann om 9 procentenheter, mellan 78 och 87 procents behörighet.

Av landets 290 kommuner har 79 (eller omkring 27 procent) en resultatförsämring om minst en procentenhet sedan 2017, medan omkring 170 kommuner (omkring 59 procent) istället hade en resultatförbättring i minst samma omfattning. Dessa resultat behöver, som nämnts, ses i ljuset av förändringar i elevsammansättning jämfört med tidigare år till exempel om andelen elever med okänd bakgrund har ökat eller minskat.

Med hjälp av modellberäknade värden kan vi synliggöra kommunernas grundskoleresultat med hänsyn till att de har olika elevsammansättning.

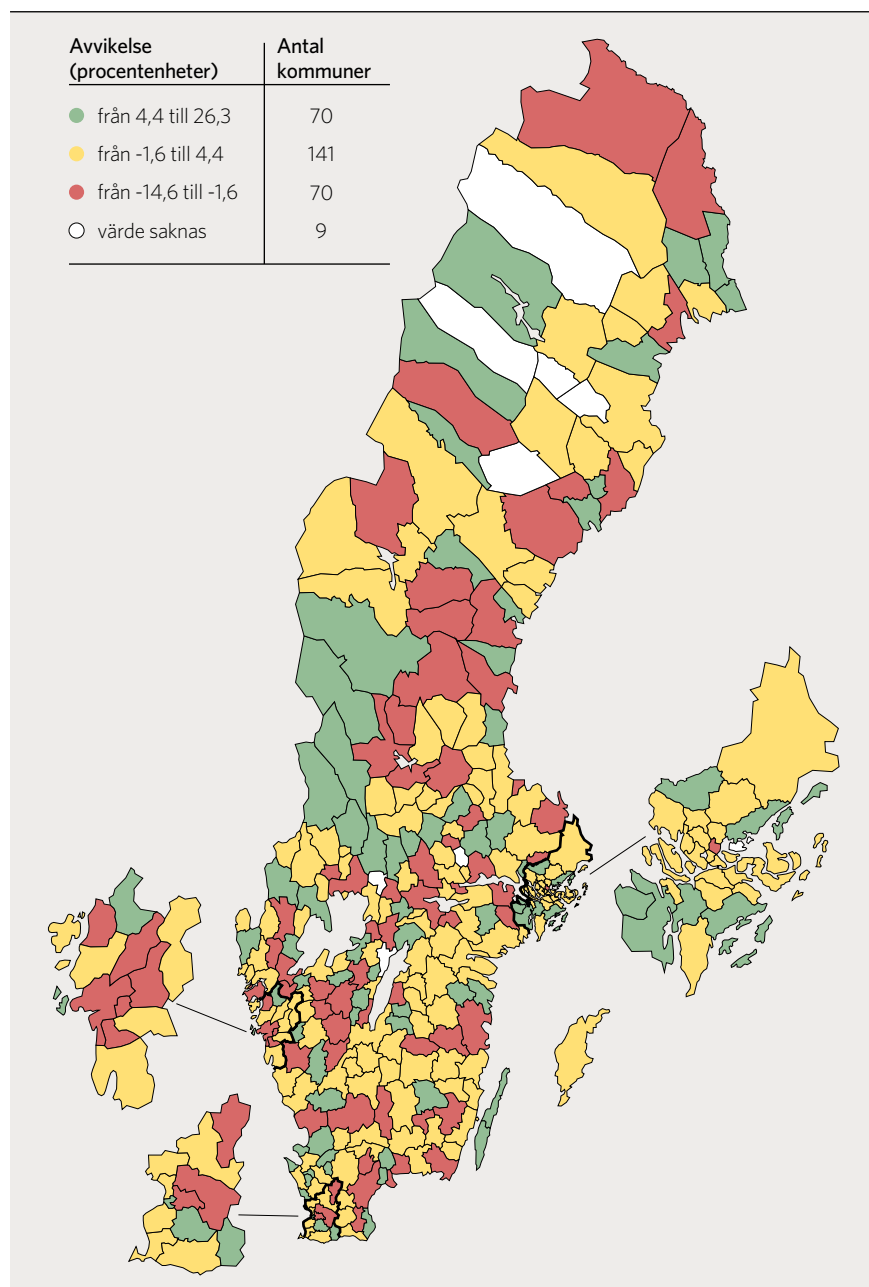
Kommuner med kontinuerlig förbättring

Vid en jämförelse mellan åren 2015 och 2018 finns några kommuner som har haft en kontinuerligt positiv utveckling vad gäller elever med behörighet till gymnasieskolan. Här handlar det alltså om hur kommuner presterar i relation till sig själva, inte i relation till övriga kommuner. Tre exempel på kommuner som har haft en kontinuerlig positiv utveckling avseende gymnasiebehörighet under hela perioden är Katrineholm, Upplands Väsby och Askersund. Bland Katrineholms elever har andelen behöriga till gymnasiet ökat från omkring 76 till 82 procent. Motsvarande förbättring bland Upplands Väsby och Askersunds elever är från omkring 69 till 82 respektive 78 till 90 procent.

Kommunernas resultat i relation till elevsammansättningen

Med hjälp av modellberäknade värden kan vi synliggöra kommunernas grundskoleresultat med hänsyn till att de har olika elevsammansättning. Karta 1 visar kommunernas avvikelse mellan faktiska och modellberäknade värden för elever i kommunala skolor. En positiv avvikelse visar att andelen behöriga elever överstiger ett förväntat värde givet elevsammansättningen i kommunens skolor, medan en negativ avvikelse visar motsatsen.

KARTA 1. Elever i årskurs 9 som är behöriga till yrkesprogram, kommunala skolor, avvikelse från modellberäknat värde (procentenheter)

Här ser vi att bland den fjärdedel kommuner som har störst positiv avvikelse, har mellan omkring 5 och 26 procentenheter fler elever än förväntat uppnått behörighet. Motsvarande andelar i den fjärdedel kommuner som presterat sämst i relation till sin elevsammansättning är istället mellan knappt 2 och 15 procentenheter lägre än förväntat.

SKL-rapport "Fokus på: Socioekonomisk resursfördelning i skola och förskola"

Rapporten ger en nationell bild av förekomsten av viktad resursfördelning inom skola och förskola. I studien presenteras en nulägesbild av i vilken utsträckning kommuner använder sig av socioekonomiska resursfördelningsmodeller, vilka faktorer som är vanligast att grunda fördelningen på och hur stor andel av de ekonomiska resurserna som omfördelas. Även konkreta exempel på hur några kommuner arbetar med frågan ges, liksom exempel på att kommuner kan välja andra sätt att kompensera för skillnader än genom socioekonomiskt viktad resursfördelning.

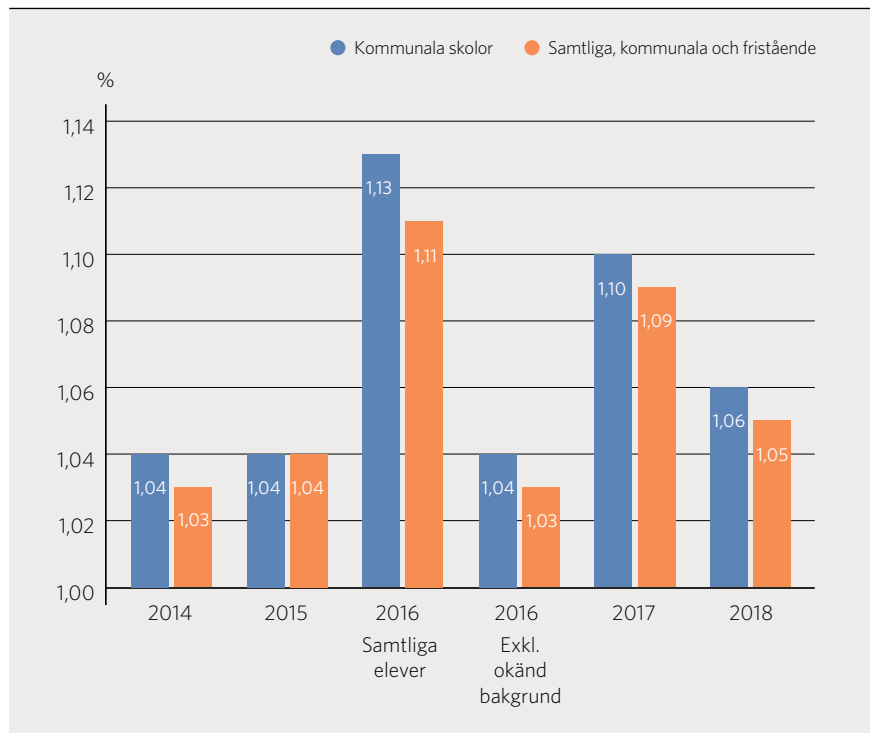
Att eleverna lämnar grundskolan med behörighet till gymnasiet är en viktig förutsättning för etablering på arbetsmarknaden.

Skillnader i resultat mellan flickor och pojkar

Att eleverna lämnar grundskolan med behörighet till gymnasiet är en viktig förutsättning för fortsatta studier och för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Systematiska skillnader mellan pojkars och flickors resultat bör därför uppmärksammas.

Ett sätt att beskriva skillnader i skolresultat mellan könen är att visa kvoten mellan flickors och pojkars resultat. Med en kvot som ligger runt 1 förekommer små eller inga skillnader mellan flickors och pojkars resultat. En kvot över 1 visar istället att det ena könet har bättre resultat än det andra, och ju längre från 1 desto större är skillnaden. En kvot mellan flickors och pojkars resultat om 1,02 visar exempelvis att flickornas resultat ligger två procent över pojkarnas, medan en kvot om 1,10 visar en skillnad på tio procent. Diagram 4 nedan visar könskvoter för åren 2014–2018.

DIAGRAM 4. Könskvot för elever i årskurs 9 avseende behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram, kommunala skolor och samtliga skolor

En kvot mellan flickors och pojkars resultat om 1,10 visar exempelvis att flickornas resultat ligger tio procent över pojkarnas, medan en kvot om 1,06 visar en skillnad på sex procent.

För behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram har kvoten mellan flickors och pojkars resultat varierat mellan 1,03 våren 2014 och 1,05 våren 2018 när både kommunala och fristående skolors elever ingår. Skillnaden mellan flickor och pojkar var som störst våren 2016.⁹ Pojkar har alltså som grupp sämre resultat än flickor, men könskvoten mellan flickor och pojkar har minskat från 1,09 år 2017 till 1,05. Även bland kommunala skolors elever har könskvoten mellan flickor och pojkar minskat, från 1,10 våren 2017 till 1,06.

Att kvoten minskat våren 2018, det vill säga att pojkars resultat förbättrats i relation till flickors är en positiv utveckling. I detta sammanhang bör dock hänsyn tas till att förbättringen kan hänga samman med förändringar i elevsammansättning. Till exempel visar statistiken att andelen nyanlända elever och elever med okänd bakgrund bland pojkarna har minskat våren 2018 jämfört med föregående år.¹⁰

Diagram 4 visar tydligt att könskvoten är betydligt högre från 2016¹¹ och framåt, även om den minskat, jämfört med perioden före 2016. En tänkbar förklaring är att en stor majoritet av de elever som kom till Sverige under flyktinginvandringen 2015 var pojkar.

Tittar vi enbart på resultat bland kommunala skolors elever återkommer det generella mönstret att pojkar fortsatt har sämre resultat än flickor i majoriteten av kommunerna. Det omvända förhållandet, att pojkars resultat överstiger flickors, förekommer i närmare 40 kommuner. I omkring 35 kommuner är skillnaden mellan pojkars och flickors resultat högst två procent, det vill säga kvoten överstiger inte 1,02 för någotdera kön.

Not. 9.
Vid jämförelse under tidsperioden 2014-2018.

Not. 10.
Våren 2018 var det cirka 9 procent av pojkarna som var nyinvandrade eller hade okänd bakgrund. Motsvarande andel var 12 procent våren 2017.

Not. 11.
Då samtliga elever räknas med.

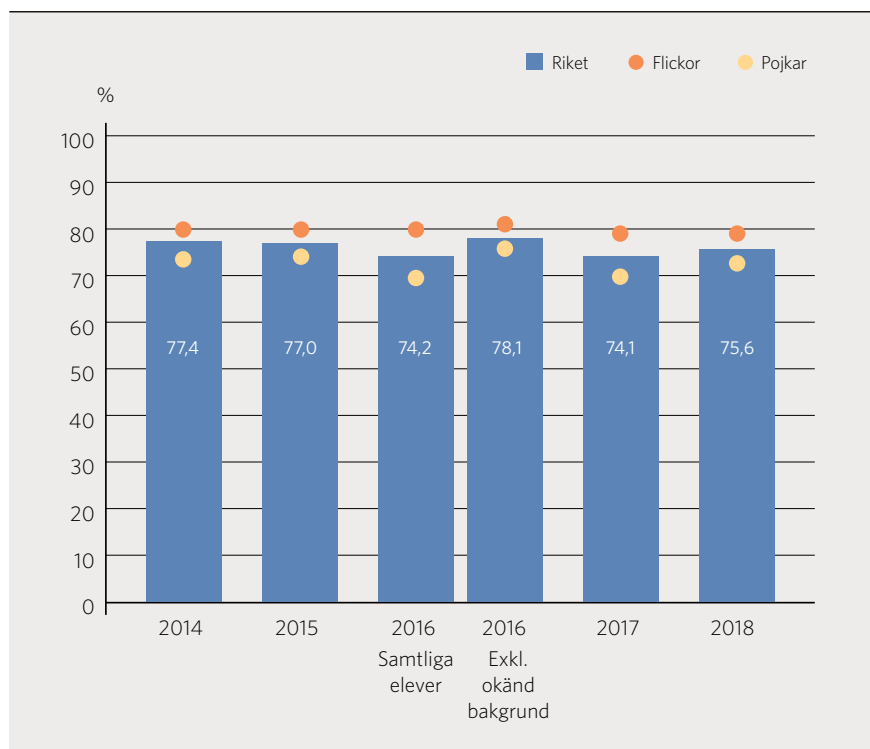
Resultat i årskurs 9: Kunskapskraven i alla ämnen

Statistiken avseende gymnasiebehörighet speglar en viktig del av grundskolans uppdrag, men omfattar inte alla ämnen som ingår i utbildningen. Därför beskriver vi också i vilken utsträckning eleverna uppnått kunskapskraven i alla ämnen. Även här påverkas jämförbarheten över tid av exkluderingen av resultaten för elever med okänd bakgrund läsåret 2015/16.

Nationell nivå: Elever i kommunala och fristående skolor

Diagram 5 visar för perioden 2014 till 2018 resultat vad gäller andelen elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen.

DIAGRAM 5. Elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen, samtliga skolor, andel (%)

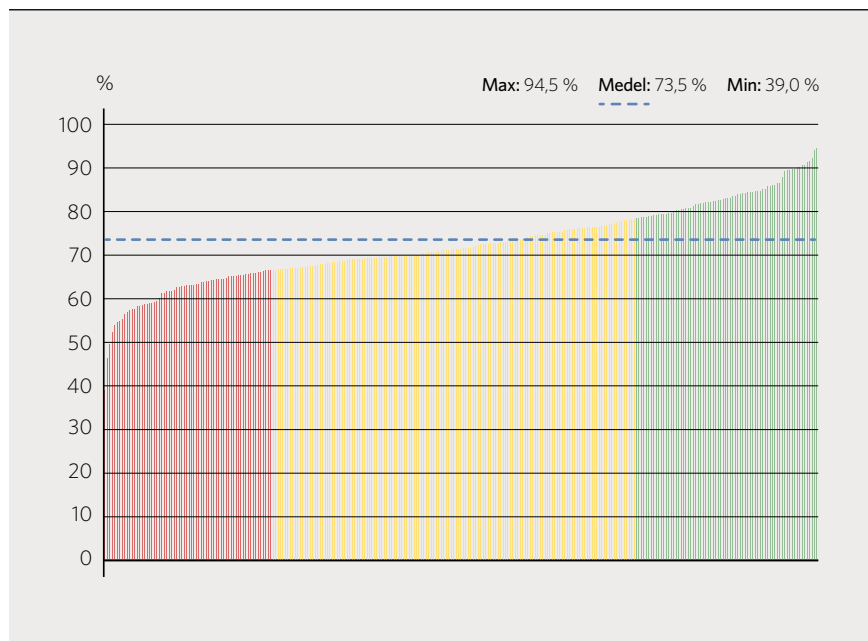
Våren 2018 har andelen elever som fått godkända betyg i alla ämnen ökat med omkring 2 procentenheter sedan föregående år, från 74 procent 2017 till närmare 76 procent 2018. Trots en generell resultatförbättring innebär det att omkring var fjärde elev avslutade årskurs 9 utan godkänt betyg i ett, flera eller alla ämnen. Skillnad i resultat mellan flickor och pojkar har i genomsnitt legat på omkring 4 procentenheter, till flickornas fördel, under perioden 2014 till 2018.

Kommunnivå: Elever i kommunala skolor som uppnått kunskapskraven i alla ämnen

I redovisningen av uppgifter på kommunnivå beskriver vi även här resultat bland elever i kommunala skolor. Diagram 6 visar resultaten med färgsättningen som markerar de 25 procent kommuner med högst resultat (grön färg), respektive de 25 procent kommuner med lägst resultat (röd färg). Resterande 50 procent kommuner visas med gul färg.

Precis som för behörigheten till yrkesprogram är den genomsnittliga andelen elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen något lägre för kommunala skolor än för riket i stort (där även fristående skolors elever ingår): omkring 74 procent jämfört med närmare 76 procent. Vi kan i diagram 6 se att spridningen mellan kommuners resultat är något större för andelen elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen än vad den var för behörigheten till yrkesprogram.¹²

DIAGRAM 6. Elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen, kommunala skolor, andel (%)

I diagrammet representerar varje stapel en kommun, antalet kommuner som utgör underlag är 289.

I den fjärdedel kommuner som har lägst resultat varierar andelen mellan 39 och knappt 67 procent. Motsvarande variation i den fjärdedel kommuner som har högst resultat är mellan nästan 79 och 95 procent. Hälften av landets kommuner har följaktligen ett resultat som ligger inom ett spann om 11 procentenheter, mellan 67 och 78 procent.

Av landets 290 kommuner har 95 (eller omkring 33 procent) en resultatförsämring om minst en procentenhet sedan 2017, medan omkring 160 kommuner (cirka 55 procent) istället har en resultatförbättring i minst samma omfattning.

Not. 12.
Jämför med diagram 3.

Det handlar om hur kommuner presterar i relation till sig själva, inte i relation till övriga kommuner.

Kommuner med kontinuerlig förbättring

Vid en jämförelse mellan 2015 till 2018 finns några kommuner som har haft en kontinuerligt positiv utveckling vad gäller elever som når kunskapskraven i alla ämnen. Även här handlar det alltså om hur kommuner presterar i relation till sig själva, inte i relation till övriga kommuner. Tre exempel på kommuner som har haft en positiv kontinuerlig utveckling avseende elever som uppnår kunskapskraven i alla ämnen under hela perioden är Håbo, Upplands Väsby och Torsby. Bland Håbos elever har andelen som når kunskapskraven i alla ämnen ökat från 68 till 76 procent. Motsvarande förbättring i Upplands Väsby och Torsby är från 58 till 72 respektive 64 till 84 procent.

Hej Henrik Malmström, biträdande utbildningschef i Upplands Väsby kommun!

I stockholmsförorten Upplands Väsby har resultaten förbättrats under flera år. Vi undrar vad som har skett före, under och efter satsningen "Ett lärande Väsby".

Henrik Malmström, biträdande utbildningschef
Upplands Väsby kommun

Vad var bakgrunden till att kommunen drog igång Ett Lärande Väsby, ELV?

– Elevernas resultat. Givet våra förutsättningar såg vi att vi hade alltför dåliga resultat och även att trenden var vikande. Målet var därför att förbättra resultaten.

Vi hade och har duktiga rektorer, duktiga lärare, och bra verksamhet. Det som då var allvarligast i den andra änden, svagheten, var bristen på förtroende, den var generell och från alla håll: från och gentemot skolorna, mellan kommundelar, mellan kommunala och privata aktörer samt från allmänheten. Kort sagt, misstro mellan alla.

Allt blir isolerade öar och det spelar ingen roll hur duktiga delarna är, inte minst rektorerna. Det blir aldrig en känsla som "Vart ska VI?" eller en gemensam målsättning, utan bara energiläckage.

Vad kom ni fram till, vad skulle satsningen syfta till förutom att höja resultaten?

– Varje elev ska ges förutsättningar för maximalt lärande, ha en trygg och stimulerande skolmiljö, våra skolor ska inge förtroende och Upplands Väsby

ska ha ett system för förskola och skolas förutsättningar och säkra kvaliteten. Tittar vi på det samlat knyter vi ihop det till samsyn, långsiktighet och eleven i fokus. För att nå detta krävdes även en genomlysning av kommunens organisation.

Tidigare var det väldigt lite prat om eleven i fokus. Där var vi inte. Målet var och är att alla elever ska ha godkända betyg, men långsiktigheten, samsynen och stoltheten för utbildning i kommunen var viktigast.

Sedan fanns enskilda utvecklingsområden som behövde lösas utifrån analysen. Och har vi de på bordet kan de lösas! Men kärnan var att ha förtroende och förtroende för varandra och sätta eleverna i fokus.

”Vi har duktiga rektorer och duktiga lärare – låt de vara duktiga, visa stolthet och visa att de får stöd när de behöver det.”

Vi har duktiga rektorer och duktiga lärare – låt de vara duktiga, visa stolthet och visa att de får stöd när de behöver det. Det var en tankevända och blev ELV-resan.

Istället för att prata om varandra, talar vi nu med varandra.

Vad innehöll då ELV, vad gjorde ni?

– Utifrån analysen och behoven valdes åtta utvecklingsområden ut, medan förtroendefrågan var övergripande: resultatuppföljning för kunskapsbyggande, lokalförsörjning, dialog för Ett Lärande Väsby genom att involvera allmänheten, ledningsstöd och ledarskap för rektorer, digitala lärmiljön, barn och elever i behov av stöd, nyanlända elever och ersättningsmodeller/resursfördelningssystem.

Vilken roll har de ansvariga, de förtroendevalda, spelat?

– De ska ha en gigantisk eloge. De har bidragit till samarbetet genom att tydligt och blocköverskridande stått bakom arbetet. Politiken involverades också genom en särskild politisk styrgrupp under KS.

Vad drar du för slutsatser av ELV?

– För mig är det tydligt. Organisationen eller inte det är lite strunt detsamma, men det är samsynen, gemensamma bilden och viljan. Att det inte är någon tvekan om att man vill åt samma håll. Man vill att det ska bli och vara bra, då ökar förtroendet.

Du slutar att fundera på annat och istället fokusera på hur kan diskussionerna om vad händer i klassrummet, hur kan vi göra det bättre i klassrummet för lärarna och vad behöver vi göra.

”Nu finns ett förtroende mellan världarna de som gör jobbet och de som ska underlätta för de som gör jobbet att göra sitt jobb. Det finns ingen misstro längre utan man är medveten om och accepterar dessa skillnader.”

Det finns jätteduktiga lärare och dito rektorer och då har de tid att göra det de ska. Tjänsteorganisationen och politiken ska skapa förutsättningar, vi ska inte vara inne och göra något annat. Tror att vi börjat landa i detta. Nu finns ett förtroende mellan världarna de som gör jobbet och de som ska underlätta för de som gör jobbet att göra sitt jobb. Det finns ingen misstro längre utan man är medveten om och accepterar dessa skillnader.

Vad gör ni nu och vad blir nästa steg?

– Nu går vi vidare och tar tag i de saker som ännu inte fungerar. Vi upptäcker saker, börjar fylla på och beta av listan. Jag känner mig trygg att kliva in utan att någon känner sig trampad på. Vi har varit och är mycket tydliga med det som inte fungerar; vi känner våra utmaningar och tar det steg för steg.

Jag kan inte nog trycka på det här med den ökade tilliten och förtroendet och samsynen och vetskapen om de duktiga lärarna. Vi får inte glida över och börja tala om ”en organisation som gjort goda resultat”. Nej, organisationen syftar bara till att skapa förutsättningar för rektorer och lärare.

Kommunernas resultat i relation till elevsammansättningen

Vi tar också fram modellberäknade värden för det här nyckeltalet. Bland den fjärdedel kommuner som har högst positiv avvikelse har mellan 5 och 27 procentenheter fler elever än förväntat fått godkända betyg i alla ämnen. I den fjärdedel kommuner med sämst resultat i relation till elevsammansättningen fick mellan närmare 3 och 16 procentenheter färre elever än förväntat godkänt i alla ämnen.

I Kolada finns statistik som beskriver elevernas genomsnittliga meritvärde.

Fler nyckeltal om slutbetygen i årskurs 9

I Kolada finns fler uppgifter om slutbetygen i årskurs 9, till exempel om enskilda ämnesbetyg och om relationen mellan slutbetyg och resultat på nationella prov. Där finns också statistik som beskriver elevernas genomsnittliga meritvärde.

Elevernas genomsnittliga meritvärde har 2018 ökat efter två års nedgång. Bland pojkarna ser vi en resultatförbättring om 7 meritvärdespoäng i relation till våren 2017, från 208 till 215.¹³ Bland flickor ser vi också ökande meritvärden i år; med strax över 2 meritvärdespoäng jämfört med våren 2017, från cirka 241 till 243. Totalt sett ökade elevernas genomsnittliga meritvärden från omkring 224 till 229 mellan 2017 och 2018. Både flickor och pojkar hade sitt högsta resultat våren 2018, både för 16 respektive 17 ämnen.

Resultat i årskurs 6: Terminsbetyg

När eleverna lämnar årskurs 6 ska de ges betyg i alla ämnen som de läst under årskurs 6, med undantag för moderna språk. Alla elever läser däremot inte samma eller lika många ämnen, vilket gör att antalet betyg som eleverna får kan variera mellan kommuner och mellan skolor.¹⁴ Detta leder till att jämförelser med sammanfattande mått på kommun- och skolenhetsnivå inte blir helt rättvisande, vilket måste beaktas vid analyser av resultat på dessa nivåer.

Nationell nivå: Elever i kommunala och fristående skolor

Tabell 1 visar en sammanfattande bild av resultatutvecklingen i årskurs 6 under de senaste fem läsåren. Redovisningen beskriver i vilken utsträckning eleverna nått kunskapskraven i de ämnen som de läst.

TABELL 1. Tabell 1: Elevers terminsbetyg i årskurs 6, samtliga skolor, andel (%)

	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	79,5	80,5	79,2	77,7	77,1
Elever som inte uppnått kunskapskraven i ett ämne	7,9	7,4	7,6	8,2	8,3
Elever som inte uppnått kunskapskraven i två eller flera ämnen	12,1	11,5	12,3	13,6	14,0
Elever som inte uppnått kunskapskraven i något ämne	0,6	0,6	0,8	0,6	0,6

Källa: Skolverket.

Not. 13.

Här utgår jämförelsen från samtliga elever, det vill säga såväl fristående som kommunala skolors elever. Uppgifterna beskriver elevernas genomsnittliga meritvärde om upp till 17 ämnen. I beräkningen ingår bara de elever som har godkänt betyg (E) i minst ett ämne.

Not. 14.

Att omfattningen av terminsbetygen i årskurs 6 kan variera beror på att elever kan få blockvisa eller ämnesvisa betyg i natur- och samhällsorienterade ämnen, att vissa ämnen inte har varit schemalagda under läsåret samt att elever läser svenska eller svenska som andraspråk.

Våren 2018 fick omkring 77 procent av eleverna godkända betyg i alla ämnen som de läst. Det är 0,6 procentenheter lägre än året innan. Samtidigt har det genomsnittliga antalet ämnen som eleverna läst under vårterminen i årskurs 6 ökat de senaste åren.¹⁵

Andelen elever som fått betyget F, streck eller rapporterats med anpassad studiegång i två eller flera ämnen har mellan de aktuella åren ökat till 14 procent. Även andelen elever som fått ett icke godkänt resultat i ett enskilt ämne har ökat, om än marginellt, till strax över 8 procent. Av eleverna saknar 0,6 procent godkänt betyg helt och hållet, vilket innebär att omkring en elev på tvåhundra lämnar årskurs 6 utan godkänt betyg i ett enda ämne.

Nedgången gäller för båda könen. Både flickor och pojkar har i lägre utsträckning än tidigare år uppnått godkända betyg i alla ämnen som de läst. Våren 2018 fick 80 procent av flickorna och 74 procent av pojkarna godkänt i alla ämnen.

Våren 2018 fick omkring 77 procent av eleverna godkända betyg i alla ämnen som de läst.

Not. 15.
Vanligen betygssätts elever mellan 11 och 16 ämnen.

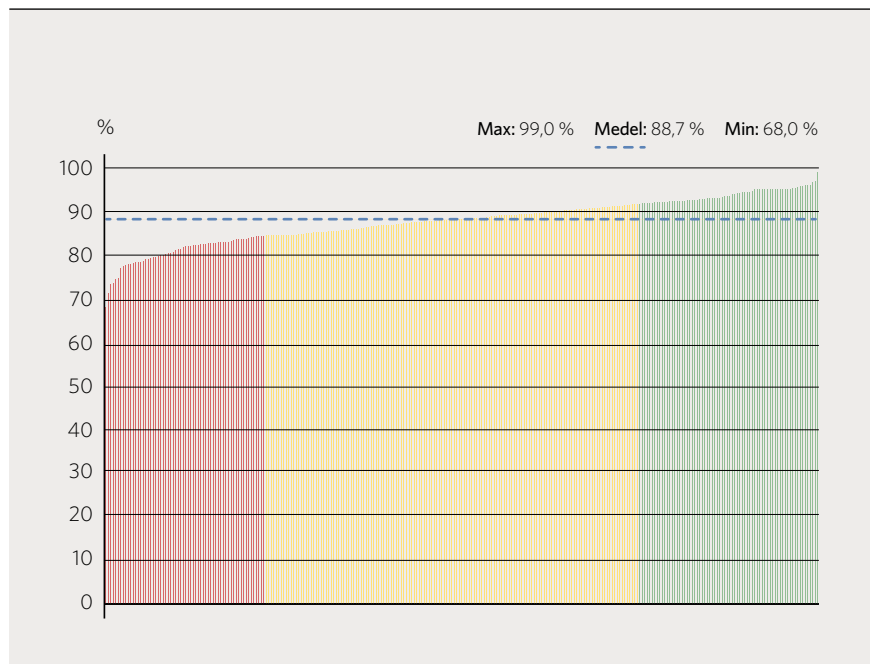

Kommunnivå: Terminsbetyg i matematik bland elever i kommunala skolor

Öppna jämförelser omfattar på kommun- och skolenhetsnivå resultat för årskurs 6 i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk. Resultaten beskrivs som andelen elever som uppnått lägst betyg E, samt genomsnittligt betygspoäng i respektive ämne. Här ger vi exempel på kommunala skolors resultat utifrån nyckeltalet Elever i årskurs 6 med lägst betyget E i matematik.

I genomsnitt uppnådde närmare 89 procent av de kommunala skolornas elever godkänt betyg i matematik. Bland pojkarna var denna andel knappt 88 procent och bland flickorna nästan 90 procent. Resultaten för båda könen har inte förändrats nämnvärt i relation till föregående år.

DIAGRAM 7. Elever i årskurs 6 med godkänt betyg i matematik, kommunala skolor, andel (%)

I diagrammet representerar varje stapel en kommun, antalet kommuner som utgör underlag är 285.

I den fjärdedel kommuner med lägst resultat hade mellan 68 och knappt 85 procent av eleverna godkänt terminsbetyg i matematik. Motsvarande andelar i fjärdedelen kommuner med högst resultat låg mellan närmare 92 och 99 procent. I hälften av landets kommuner hade följaktligen mellan 85 och 92 procent av eleverna ett godkänt betyg.

Modellberäknade värden

SKL vill möjliggöra mer rättvisande jämförelser mellan kommuner som sinsemellan kan ha mycket olika förutsättningar. Därför kompletterar vi nyckeltal om faktiska resultat med modellberäknade värden, där skillnaden mellan de två värdena visar hur grundskoleverksamheten i kommunen presterar i relation till sin elevsammansättning.

Flera studier visar att elevers skolprestationer påverkas av socioekonomiska faktorer såsom migrationsbakgrund och föräldrars utbildningsnivå. Forskning visar också att elever i allt högre grad går i skolor tillsammans med elever med likartade socioekonomiska förutsättningar.

Boendesegregation och mekanismer förknippade med skolvalet är två av de bakomliggande orsakerna till denna utveckling. Skolan har också ett kompensatoriskt uppdrag vilket innebär att uppväga skillnader i förutsättningar relaterade till elevers bakgrund. Huvudmännen har således en skyldighet att ta hänsyn till barn och elevers olika behov och man ska sträva mot att uppväga skillnader i förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Hur går det till?

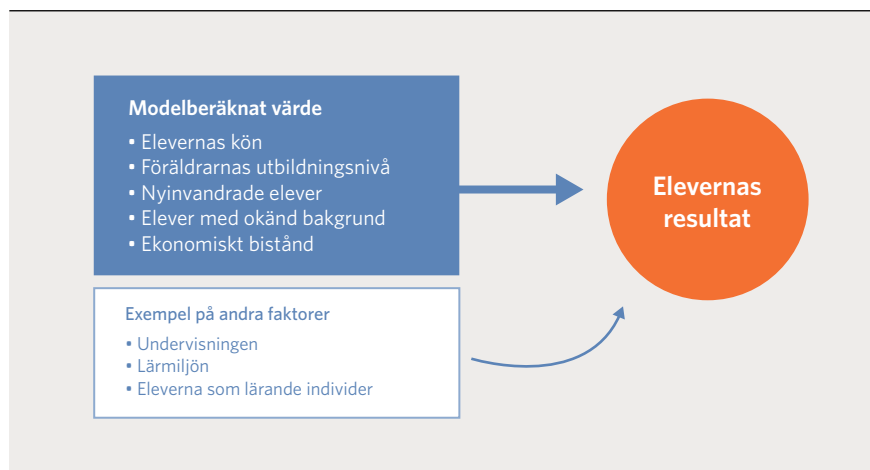
Statistiska centralbyrån tar på SKL:s uppdrag fram en modell som beskriver sambandet mellan socioekonomiska faktorer och elevers resultat på riksnivå. Vi har valt ut tre centrala mått som beskriver elevers resultat i årskurs 9.

- › Elever som är behöriga till yrkesprogram, andel (%)
- › Elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen, andel (%)
- › Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen)

Det är alltså enbart dessa tre nyckeltal som beskrivs med både faktiska och modellberäknade värden. De modellberäknade värdena tas fram dels för samtliga elever i skolor belägna i kommunen, lägeskommun (det vill säga för både kommunala och fristående skolor), dels för enbart kommunala skolors elever. Den modell som vi använder bygger på data från Sveriges alla grundskolor och utgår från elevsammansättningen på varje enskild skola. På så vis tar den hänsyn till att det finns stora variationer mellan skolenheter och att sammansättningen av elever i en skola kan påverka resultaten.

De förklarande variabelerna som ingår i modellen är bakgrundsfaktorer som på gruppnivå har en signifikant påverkan på skolresultaten. De bakgrundsuppgifter som ingår som förklarande variabler i modellen visas i den översta rutan i figur 1 nedan: föräldrarnas utbildningsnivå, elevens kön, andelen nyinvandrade elever, behov av ekonomiskt bistånd och andelen elever med okänd bakgrund.

FIGUR 1. Vad påverkar elevernas resultat?

Faktorerna som påvisas i den nedersta rutan ingår inte i den statistiska modellen, utan utgör exempel på andra orsaker till att elever i olika kommuner presterar olika. Vi nämner här bland annat undervisningen och lärmiljön, som båda är möjliga för huvudmannen och skolan att påverka.

Med nyinvandrad elev avses i modellen den som invandrat till Sverige tidigast fyra år före mättillfället och som inte tidigare bott i Sverige eller gått i svensk skola. Kategorin elever med okänd bakgrund utgörs till största del av nyanlända elever som ännu inte blivit folkbokförda och fått svenskt personnummer, men även ett mindre antal elever med skyddad identitet ingår också här.

Hur kan resultaten tolkas?

Utifrån den statistiska modellen beräknar vi för varje kommun ett värde som beskriver vilka resultat eleverna i kommunens skolor förväntas ha givet elevsammansättningen. Förenklat kan det uttryckas som att det modellberäknade värdet gör det möjligt att jämföra skolresultaten i sin egen kommun med resten av Sveriges kommuner, om de skulle haft liknande förutsättningar. Jämförelsen gör vi genom att titta på hur mycket en kommuns faktiska värde avviker från det modellberäknade värdet.

Modellen förklarar i dagsläget strax under 70 procent av variationen i skolresultaten mellan kommunerna. Detta innebär att omkring 30 procent av skillnaderna i resultat påverkas av andra faktorer, som exempelvis den undervisning eleverna får i skolan och andra bakgrundsfaktorer.

Genom att titta på avvikelsen mellan de faktiska och de förväntade, modellberäknade, värdena kan vi beskriva om eleverna i kommunen presterat bättre eller sämre än förväntat baserat på ett riksgenomsnitt. Om en kommun har värde 0 i avvikelse innebär det att resultaten är lika som alla andra kommuner med samma förutsättningar. Om avvikelsen är positiv eller negativ betyder det istället att kommunens elever har ett bättre respektive sämre resultat jämfört med andra kommuner med liknande elevsammansättning. Detta kan ses som en indikator på om kommunen relativt sett varit framgångsrik i sitt kompensatoriska uppdrag.

Vår förhoppning är att nyckeltal som tar hänsyn till kommuners skilda förutsättningar kan öka motivationen för skolor och kommuner att ständigt arbeta för att förbättra verksamheten. För den enskilda eleven spelar de modellberäknade värdena däremot en begränsad roll. Syftet med modellberäknade värden är inte att förutse en enskild elevs prestationer – det låter sig inte göras – utan att kontrollera för ett antal faktorer som stör rättvisande jämförelser på kommunnivå.

Förändringar i statistiken

Två tidigare förändringar i statistiken påverkar jämförbarheten över tid. Dels har vi från 2017 fört in andelen elever med okänd bakgrund som förklarande variabel i de modellberäknade värdena. Dels har Skolverket tidigare valt att exkludera elever med okänd bakgrund i resultatstatistiken för årskurs 9 läsåret 2015/16.

Dessa tidigare förändringar i redovisningen, som nämnts ovan, av slutbetyg i årskurs 9 får konsekvenser för statistikens jämförbarhet över tid vad gäller såväl faktiska resultat, avvikelser från modellberäknade värden samt det sammanvägda resultatet. Jämförelser mellan åren bör därför göras med försiktighet.

ÖPPNA JÄMFÖRELSER

Grundskola 2018

Sveriges Kommuner och Landsting tar årligen fram Öppna jämförelser – Grundskola i syfte att ge förtroendevalda, tjänstepersoner, rektorer och lärare underlag i det systematiska kvalitetsarbetet.

Årets Öppna jämförelser fokuserar på hur stor andel av eleverna som uppnår behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram och hur denna skiljer sig mellan kommuner och mellan pojkar och flickor. Resultaten beskrivs också med hjälp av modellberäknade värden, där hänsyn tas till elevsammansättningen i skolorna.

All statistik som ingår i Öppna jämförelser – Grundskola finns tillgänglig i databasen Kolada. Ytterligare stödmaterial finns på SKL:s webbplats.

ISBN 978-91-7585-707-7

Ladda ner på webbutik.skl.se

Post: 118 82 Stockholm | Besök: Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skl.se